

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2004 vp

Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien tapaturmava- kuutuslain 13 ja 22 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 13 ja 22 §:n muuttamisesta (HE 159/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Jaakko Hannula, sosiaali- ja terveysministeriö
- toimistopäällikkö Kirsti Taattola, Työterveyslaitos
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- apulaisjohtaja Teuvo Siitonen, Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- jaostopäällikkö Maire Lumiaho, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen ehdotetaan perustettavaksi maatalousyrittäjien työterveyshuollon tilakäyntirekisteri. Sen avulla edistetään työterveyshuollon tilakäyntien toteutumista työterveyshuoltosuunnitelman mukaisesti. Rekisterin avulla seurataan tilakäyntien toteutumista sekä ohjataan maatalouden asiantuntijoiden osallistumista tilakäynneille. Rekisterin avulla tehostetaan myös työolojen terveysva-

roja ja työturvallisuutta koskevan neuvonnan antamista maatalousyrittäjille.

Ehdotus ei lisää valtion kustannuksia maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusjärjestelmästä, mutta sillä annetaan Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle uusia tehtäviä. Ehdotus liittyy tämän vuoksi valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Maatalousyrittäjillä on tapaturma- ja ammattitautitilastojen mukaan keskimääräistä suurempi riski sairastua työperäiseen ammattitautiin ja joutua työtapaturman uhriksi. Työterveyshuolto on keskeisessä asemassa pyrittäessä työtapaturmien ja ammattitautien vähentämiseen ja maatalousyrittäjien työkyvyn säilyttämiseen.

Maatalousyrittäjän itsensä liittyminen työterveyshuoltoon on vapaaehtoista. Työterveyshuoltoon kuuluu noin 37 000 maatalousyrittäjää eli hieman alle 40 prosenttia maatalousyrittäjistä. Maatalousyrittäjien liittymistä työterveyshuoltoon on yritetty edistää vuonna 1999 voimaan tulleella säännöksellä, jonka mukaan työterveyshuoltoon kuuluvalla maatalousyrittäjälle myönnetään 20 prosentin alennus tapaturmavakuutusmaksusta. Terveyskeskuksen toteuttamat tilakäynnit ovat maatalousyrittäjälle maksuttomia, ja valtio korvaa niistä aiheutuvat kustannukset terveyskeskusta ylläpitävälle kunnalle tai kuntayhtymälle.

Tilakäynnit ovat maatalousyrittäjien työterveyshuollon keskeinen toimintamuoto pyrittäessä ennaltaehkäisemään ammattitauteja ja tapaturmia. Työterveyshuoltotoiminta perustuu tilakäynneillä todetuille tilan työoloille ja työoloista aiheutuville terveysriskeille. Tilakäynneillä on olennainen merkitys ennaltaehkäisevien työterveyshuoltopalvelujen toteuttamisessa ja maatalousyrittäjien ammatillisen kuntoutustarpeen havaitsemisessa.

Tilakäyntejä tehtiin nelivuotiskautena 2000—2003 yhteensä noin 14 000. Hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaan tilakäynti tulee tehdä jokaiselle uudelle työterveyshuoltoon liittyvälle tilalle ja sen jälkeen joka neljäs vuosi. Määräaikaisista tilakäynneistä on viime vuosina toteutunut noin puolet, mitä ei pidetä riittävänä työterveyshuollon tavoitteiden saavuttamisen kannal-

ta. Tilakäyntien toteutumisessa on suuria alueellisia eroja ja maatalouden asiantuntijoiden mukanaolo tilakäynneillä vaihtelee.

Nyt perustettavalla tilakäyntirekisterillä pyritään siihen, että tilakäynnit toteutuisivat säännöllisin väliajoin ja että niillä olisi moniammatillista asiantuntemusta. Kyseistä tuotannonalaa tuntevan maatalousasiantuntijan mukanaolo tilakäynnillä on tärkeää erityisesti työolojen kehittämässä ja työturvallisuusvaarojen torjunnassa.

Maatalouden ammattitauti- ja tapaturmavaaran vähentämiseksi valiokunta pitää erittäin tärkeänä työterveyshuollon tehostamista ja sen ulottamista mahdollisimman moniin maatalousyrittäjiin. Nyt käsiteltävänä olevalla esityksellä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtäväksi annetaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon tilakäyntirekisterin pitäminen. Rekisterin avulla seurataan tilakäyntien toteutumista sekä ohjataan maatalouden asiantuntijoiden osallistumista tilakäynneille. Valiokunta pitää tilakäyntirekisterin perustamista tarpeellisenä ja katsoo, että rekisterin avulla voidaan aikaansaada maatalousyrittäjien työterveystoiminnan tehostamista ja näin edesauttaa maatalousyrittäjien työkyvyn ylläpitämistä.

Rekisterin avulla on tarkoitus tehostaa työolojen terveysvaaroja ja työturvallisuutta koskevan neuvonnan antamista maatalousyrittäjille. Valiokunta korostaa erityisesti työterveyshuollon neuvovaa ja ohjaavaa tehtävää ja katsoo, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tulee asiaa koskevassa tiedotustoiminnassaan painottaa yhteistyössä maatalousyrittäjän kanssa löydettyjä hyviä käytäntöjä ja toiminnasta saatuja myönteisiä tuloksia. Rekisteriä kohtaan tunnettujen epäilyjen hälventämiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että tiedotustoiminnassa kerrotaan, mihin rekisterin tietoja käytetään, ja korostetaan, että rekisterin tiedot tilakäynneillä tehdyistä havainnoista ja niiden perusteella annetuista suosituksista eivät vaikuta ratkaistaessa esimerkiksi tapaturmakorvauksia tai eläkkeitä koskevia hakemuksia.

Lakiehdotuksen mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle annetaan tehtäväksi edistää maatalousyrittäjien työterveyshuoltotoiminnan tehokasta toteutumista. Saadun selvityksen mukaan säännöksellä tarkoitetaan työterveyshuollon edistämistä tiedottamalla, neuvottelemalla, tekemällä toimenpide-ehdotuksia, koordinoimalla ja pyrkimällä vapaaehtoisen yhteistyön lisäämiseen. Säännöksellä ei ole tarkoitus antaa MELAlle minkäänlaista työterveyshuollon järjestämiseen liittyvää norminantovaltaa tai mää-

räysvaltaa työterveyspalvelujen järjestäjiin. Säännöksellä ei ole myöskään tarkoitus puuttua lailla säädettyyn kuntien työterveyshuoltopalveluita koskevaan järjestämisvelvollisuuteen.

Päättöehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 22 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jukka Gustafsson /sd
vpj. Anne Holmlund /kok
jäsen. Sari Essayah /kd
Susanna Haapoja /kesk
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd
Pehr Löfv /r

Markus Mustajärvi /vas
Terhi Peltokorpi /kesk
Leena Rauhala /kd
Jukka Roos /sd
Tero Rönkä /sd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.